

Az olasz darab, Luigi Chiarelli *Arc és álarc* című groteszk színjátéka, a fővárosban ezúttal először került előadásra. Szerzőjét, ki tizenöt évvel ezelőtt éppen ezzel a színművével alapította meg a hagyományos technikájú társadalmi színművek ellen hadat indító Teatro del grottescót, joggal számítják Pirandello úttörői közé. Ebben a *La maschera e il volto*-ban is a *maschera*, az álarc: a társadalmi ábrázat, a *volto*, az arc pedig: a közvetlen életosztón. A realitás — akár csak utóbb Pirandellónál — itt is lépten-nyomon beletorkollik az irreálisba, a komoly és válságos pillanatokba egyre-másra belevegyül a nagyképzű konvenciók felé irányított grimász. A koholt hitvesgyilkosság komédiájából az derül ki, hogy míg a gyilkosnak hitt férjet felmentik s valóságos társadalmi hőssé magasztosítják, a bűntény valótlanulásának tisztázódása után majd hogy börtönbe nem hurcolják, amiért feleségét *nem* ölte meg. Chiarelli ránk valóban mély és magvas író benyomását nem teszi, több benne a körmönfontság, mint az elevenbe markolás, de annyi tagadhatatlan, hogy a korhadt színpadi és írói közhelyeket friss lélekzetvétellel bolygatja meg s szava a Pirandello fölényes művészetéhez nem méltatlan prologus. Csodálni is lehetne, hogy Budapest színházai vele (legalább ezzel a főművével, melyet később meg nem haladt, sőt utól sem ért) mindeddig meg nem próbálkoztak, ha arra nem gondolnánk, hogy közönségünk magáért Pirandellóért sem túlságosan lelkesedik. Alapiék jól tették, hogy

vele megismertettek, annál inkább, mert e feladatnak előadásuk is elismerést érdemlően megfelel. Alapi igazgató mint rendező is szép munkát végez s a főszerepben diszkrét játéka, finom beszédművészete is kitűnően érvényesül. Játéktársául Szepessy Edit is egyszeriben nagyot nőtt: ha talán még nem is kész, de fejlődésre képes, jó érzékű, rokonszenvesen elmélyedő színésznőnek bizonyult. Miskey meleg egyéniségéhez is jól talál a fatalista filozófiájú bankár alakja.

A harmadik estén Shawnak nálunk is sűrűn és kitűnően adott *Candidá*-jával álltak elő. Őszintén szólva, valamelyest féltünk is az összehasonlítástól. Alig van Shawnak még egy műve, melyben annyira a jellemek tövéig ásnak, — minden olcsó fintor és elképesztő fogás nélkül — mint ebben az őszinte lírában fogant «misztérium»-ában. Az Alapiék produkciója igen tisztességes szinten mozog. Morell lelkész figuráját maga Alapi legjobb szerepei közé számíthatja, kevés külső eszközzel, a hiú pózból és gyermekes gyámtalanságból szőtt karakter biztos átérzésével komoly művészi munkát végez. Szepessy Edit is itt volt legjobban tisztában feladatával s annak több mozzanatát máris hibátlanul, kifogástalan beszédéhez a benső indulatokat is jól hozzáéreztetve oldotta meg. Füredi József pedig, ki az első két estén bágyadt és egyhangú maradt, most valósággal meglepetést keltett a költő nehéz szerepének részleteiben is finom s amellet a művészi egységet is becsülönivalón szemmel tartó kidolgozásában. *Rédey Tivadar*.

A szegedi ünnepi játék.

Voinovich Magyar Passiójának szabadtéri előadása.

Odaadás és mértéktartás, hit és izlés hozta létre és irányította ezt a nagyszabású vállalkozást, sikere is ennek a bizalomnak diadala s ennek a tapintatnak jutalma. Szeged köz-

műveltségi renaissance-ának megteremtője, a nagytervű és merész kezdeményű kultuszminiszter vetette fel a gondolatát s a művészeti ügyekben lelkes munkatársára, Kertész állam-

titkára bízta annak megtervezését és életrehívását. Elgondolásuk hálás, áldozatkész megértésre lelt a második magyar város vezetőségében s ennek az egyetakaró erőfeszítésnek nemes gyümölcse lett a magyarlelkű és európai színvonalú estének megragadó harmóniája.

Voinovich Géza szép színpadi költeménye a Nemzeti Színházban húsvét óta a nézők százain betöltötte a «lélekalászás»-nak azt a küldetését, melyről éppen a színmű során is az egyházalapítás mozzanatában — a Szentírás igéivel — a Megváltó beszél. A fővárosi előadások látogatói most a szegedi fogadalmi templom előtt, a nemes hatású árkaodos tér foglatában rögtönzött nézőtérrel fokozott érdeklődéssel várták a már ismert apparátusnak ezekben az új, hatalmas méretekbe való átültetéséből adódó összehasonlítást.

A horizontálisan mintegy szertelt, a magasság felé meg éppenséggel végtelen szabadtéri «színpad» egyik veszedelme bizonyára az, hogy a szemhez és lélekhez folyamodó eszközöknek multhatatlanul szükséges fokozása könnyen átcsaphat az üres és nagyhangú teatralitásba. Az újabb időkben a szabad ég alatti, ősi színjátszási formának feltámasztása is jórészt a meiningeniektől keltezhető, tömeghatásokra törekvő rendezői becsvágynak köszönhető, Reinhardték kísérletein a stílusérző kritika akárhányszor észrevette, hogy amikor egy-egy színpadi művel azért mentek ki Salzburg nyílt ege alá, mert a darab lényegének kibontására a színpad «dombikja» állítólag «igen szűk»: produkciójukból az derült ki, hogy a téres és zajos túlméretezés viszont «igen tág».

A mi Nemzeti Színházunk nem engedte, hogy az új keretekhez képest sokszorosára megduzzasztott apparátus a lényegnek mintegy nyakára nőjön. Itt mutatkozott meg leginkább

az az előkelő rendezői mértéktartás, melyre mindjárt bevezetőben erős hangsúllyal rámutattam. A sokszáz főnyi statisztéria nem olcsó dinamikai hatásokat szolgált, mozgásuk, énekük, morajlásuk a földolgotat pompásan hangsúlyozta, néha valósággal hatalmas posztamensként emelte, anélkül, hogy rajtuk a maga fékét-elhányt áradásával akár csak egyszer is átcsapott volna. A jeruzsálemi bevonulás itt minden faldöntőgető színpadi extázis nélkül, szinte a magyar vidék úrnapi körmeneteinek benső nagyerejű áhítatával ment végbe s az Ecce Homo-képben sem vetették a súlyt a hadonászás és többszólamú üvöltözés effektusaira: a nézőtér figyelme Jézus fenséges passzívításán meg a Pilátus lelkítésében csügghe-tett. Hevesi Sándor nem egy dramaturgiai fejtegetésében korábban is határozott állást foglalt a hírlapi hozsannákkal üdvözölt rendezői túlkapásokkal szemben, — most igazán szép, önmagához hű leckét adott tanításából.

A közreműködő művészek is szerencsésen eltalálták a hang- és mozdulatfokozásnak azt a mértékét, melyen innen a környezettel számot vetve nem maradhattak, de amelyen túl a «drill»-nek kelletlen (s hosszabb előadás során egyre fokozódó) mellékeze fenyeget.

Azt nincs miért elhallgatni, hogy a színpadi előadáshoz viszonyítva most az egyes képek hatáseréje valamelyest arányt cserélt. A szimbolikus célzatú ószövevényi példázatok itt, nyílt ég alatt némileg szegényesebbekké lettek, átvillanó, csupán *jelző* rendeltetésük már azzal is valami csorbát szenvedett, hogy a nagy tér egyúttal időben is megnyújtotta lebonyolításukat. Legszebben kétségtelenül azok a momentumok érvényesültek, melyeknél a széles, kényelmes játékkütemből rendre új meg új, grandiózus benyomások támadhattak. A

Jézus megszületését hirdető angyal nyomába sereglő hívők hömpölygő áradata, befejezésül a gyertyákkal felvonuló hófehér gyermekkorussal: szinte az egész nézőteret magával sodorta, a közönség legörömelebb maga is sarkába szegődött volna a karácsonyi ének hullámain tovaringó áramlatnak. Néha meg éppen egy-egy kevés figurájú képbe szállt bele a szabad tér «genius loci»-jának ez a festett diszletekkel soha el nem érhető varázsa: mikor a magasba emelt csecsemő Jézussal a Szűzanya a hatalmas dómkapun át eltűnt a templom ragyogó belsejében, valóban a lélek legmélyén fogant izelítőt kaptunk az esztétikai «fenséges» fogalmából.

S még valamit állított itt a szelíd nyári természet a művészet szolgálatába, amit a színház a maga bármily tökéletes technikai készségével még csak meg sem kísérelhet: néhány kedves, előre számításba nem vehető akcenciát. A Gethsemáne-kertben a posztlókkal közlő Júdást kiegyenesedve váró Istenember fénylő köntösét a nyári éjtszaka könnyű szellője

valami fojtott izgalommal kapkodta-lebegtette. Az utolsó vacsora képében a fájdalmas példázatot beszélő Megváltó szelíd feje körül — a Krisztus alakjára vetített sugárözönben fürödve — fehér éjjeli pillangó cikázott. A kenyérszegéskor a dómter valamelyik jámbor cicája sétált át kényelmesen a «színen», a játék néma pillanataihoz pedig időnként távolból a ciripelő tücsökhad szolgáltatta a zenei «aláfestést».

Voinovich sokágú műve itt azzal is tisztán és keresetlenül hatott, ami benne a magyar multnak és magyar jövőnek szól s a játék végén a magyar himnusz zsolozsmájába meghatódva belevegyülő «színházi nézőter» valóban templomi közönséggé, hívők gyülekezetévé forrt egybe. Legmagyarabb nagyvárosunkban ezekben a percekben egy százszor szerencsétlen, de a maga küldetésében s az igazságos Gondviselésben hinni soha meg nem szűnő nemzet szíve dobbant meg a csillagtáborával biztatóan ráboruló magyar égbolt felé.

Rédey Tivadar.

József Ferenc dr. kir. herceg : Kolumbus.

Misztérium 11 képben. Bemutatta a szegedi Városi Színház jún. 14-én.

Kürthy György igazgató a színházi szezon végére érdekes meglepetést tartogatott: színrehozta a magyar Palatinus-család fiatal tagjának, József Ferenc dr. kir. hercegnek Kolumbus c. «misztérium-játékát». Ez a sajátos műfaj-megjelölés tehát már eleve figyelmeztet bennünket arra, hogy a színpadi hőst ugyan Kolumbusnak hívják, de a mi számunkra, a megpróbáltatások végtelen tengerén hanykódó magyarság részére a soha meg nem törő Akaratot és Hitet kell jelentenie...

Palos kikötője, 1492. Nagy a sürgésforgás. Kolumbus hajóskapitány Izabella királynétól három rozszant hajót kapott, hogy velük vakmerő tervét

végrehajtsa: nyugat felé akar eljutni Indiába, mert meggyőződött a Föld gömbalakjáról. Most éppen matrózokat toboroz a hajókra; de csak gyülevesz népség áll kötélnek, mert a kapitány egy-két híven kívül senki sem hisz az istentkísértő vállalat sikerében. Pedig Kolumbus nem fukarkodik csábos ígéretekben. A börtönből szabadult rongyos, éhenkórász sereg vad fantáziáját feltüzeli az arany és a nő emlegetése és a hajókra tolong. Az elindulás után az első megdöbbenés akkor szállja meg őket, amikor eltűnnek előlük Európa partvonalai. Egy ideig azonban nagyobb baj nincs: tele van még az élelmiszerraktár. Ám múlnak a napok, hetek, fogy az élelem s föld